

Modern Liberal Paradigmanın Eşiğinde: Isaiah Berlin ve Liberal Milliyetçiliğin İnşası

On the Verge of the Modern Liberal Paradigm: Isaiah Berlin and the Construction of Liberal Nationalism

CEREN YILDIRIM

Sivas Cumhuriyet University

LEVENT GÖRÜŞÜK

Sivas Cumhuriyet University

Received: 07.10.2025 | Accepted: 10.03.2026

Abstract: Isaiah Berlin, one of the leading English liberal thinkers of the twentieth century, stands out for his distinctive position within the liberal tradition and his interdisciplinary approach that unites ethics, history, and philosophy. This study aims to examine Berlin's concepts of freedom, value pluralism, and liberal nationalism within a coherent framework of political philosophy. Berlin conceives freedom both as independence from external interference and as the existential ground of the autonomous agent capable of choosing among conflicting values. He interprets negative liberty and value pluralism as two complementary axes. For Berlin, freedom rests upon the individual's capacity for decision-making; yet these decisions are shaped by the plurality of incommensurable values. His major contribution lies in his critique of the totalitarian tendencies of moral and political monism, which instrumentalize positive liberty to suppress individual autonomy. Against Platonic monism, Berlin's doctrine of value pluralism offers a pluralistic moral universe grounded in ethical norms and cultural diversity. In this regard, he distinguishes nationalism from its oppressive forms, associating it instead with freedom, pluralism, and the demand for recognition; thus, he redefines modern liberalism as a paradigm that reconciles individual autonomy with collective belonging.

Keywords: Isaiah Berlin, liberalism, liberty, pluralism, liberal nationalism.

✉ Ceren Yıldırım

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

58140, Sivas, Türkiye | yildirimceren@outlook.com.tr

✉ Levent Görüşük

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İkt. ve İdari Bil. Fak., Siyaset Bil. ve Kamu Yönetimi Böl.

58140, Sivas, Türkiye | lgorusuk@cumhuriyet.edu.tr

Giriş

Liberalizm, Aydınlanma'dan itibaren şekillenen tarihsel gelişimi içerisinde özgürlüğün mahiyetini, bireyin ahlaki öznelliğinin temelini, siyasal topluluk içindeki konumunu ve iktidarın sınırlarını sorgulayan kurucu bir felsefi gelenek olarak, modernizmin rasyonel düzen arayışlarının en kapsamlı ve etkili paradigmalarından birini teşkil etmektedir. Ne var ki bu kurucu geleneğin tarihsel seyri içerisindeki klasik liberalizmin evrenselci ve monist temayülleri ile modern liberalizmin çoğulcu ve bağlamsalcı yorumları arasındaki dikkate değer bir ayrışma ortaya çıkmıştır. Klasik liberalizm, Locke'un doğal haklar öğretisi, Smith'in piyasa ekonomisi ve Mill'in faydacı özgürlük kuramı çerçevesinde özgürlüğü, devletin ve toplumun müdahalesinden bağımsız bireysel alanların güvence altına alınması şeklinde negatif bir kavrayış üzerinden tanımlarken bireyi kültürel bağlarından yalıtarak soyut bir öznellik anlayışı üzerine inşa etmesi ve tarihsel deneyimlerin karmaşıklığını yeterince dikkate almaması nedeniyle sınırlı bir açıklayıcılığa sahip olmuştur. Bu nedenle klasik liberalizm, özgürlüğü tek boyutlu bir müdahalesizlik kavrayışına indirgerken bireyin tarihsel aidiyetler, kültürel değerler ve toplumsal bağlam içerisindeki konumunu göz ardı etmiştir.

Yirminci yüzyılın en önemli politika felsefecilerinden Isaiah Berlin, klasik liberalizmin bu varsayımlarını eleştirerek özgürlük kavramına getirdiği çift boyutlu yorum ve değer çoğulculuğu perspektifiyle modern liberalizme teorik bir derinlik kazandırmıştır. Bu bağlamda Berlin, klasik liberalizmin monist evrenselcilikten beslenen rasyonalist geleneğine karşı, bireyin farklı değerler ve kimlikler arasındaki seçim kapasitesini öne çıkaran çoğulcu bir modern liberalizm anlayışının kurucuları arasında yer almaktadır. Berlin'in özgün katkılarının başında, özgürlüğü negatif ve pozitif olmak üzere iki kavramsal düzlemde ayırması gelir. Negatif özgürlük, bireyin dışsal müdahalelerden ve zorlama biçimlerinden azade bir serbestî alanına sahip olmasını ifade ederken pozitif özgürlük, bireyin kendi kendisinin efendisi olma, yaşamını rasyonel iradesiyle belirleme kapasitesi anlamına gelir. Berlin, her iki özgürlük türünün insan yaşamının bütünlüğü için gerekli olduğunu vurgulamakla birlikte, özellikle pozitif özgürlüğün tarihsel olarak otoriter ideolojiler tarafından araçsallaştırıldığına dikkat çekmektedir. Bu noktada, pozitif özgürlüğün kolektif yapılara devredildiğinde bireyin kendi iyiliği adına özgürlüğünden mahrum bırakılabileceğini, bunun da

özgürlüğün paradoksa dönüşmesine yol açarak özgürlüğün öznesi olan bireyi, özgürlüğün nesnesine indirgemektedir. Bu eleştiri, Berlin'i klasik liberalizmin müdahalesizlik vurgusunu sürdürmekle birlikte, özgürlüğün farklı biçimlerinin doğurabileceği siyasal riskleri açığa çıkaran modern bir liberal düşünür konumuna yerleştirmiştir. Bu bağlamda Berlin, monizmin tekil hakikat iddiasını reddederek değerler arasındaki yapısal çatışmaları kabul eden bir plüralist yaklaşım geliştirmiştir. Değer plüralizmi, herhangi bir aşkın ve nihai iyi fikrine imkân tanıdığı ölçüde, bireylerin farklı, çoğu zaman uzlaşmaz fakat aynı derece meşru değerler arasında seçim yapabilme kapasitelerini liberalizmin özüne içkin bir unsur olarak temellendirmektedir. Böylelikle Berlin, özgürlüğü yalnızca müdahalesizlik olarak algılayan klasik liberal mirası aşarak modern liberalizmin gerek özgürlük gerekse de değerler açısından çoğulculuğu önceleyen bir zemine taşımıştır.

Berlin'in özgürlük kavramına getirmiş olduğu çift yönlü çözümleme ile değer plüralizmini varsayımlarının merkezine alan yaklaşımı, düşüncesinin asıl odak noktasını teşkil eden ve modern liberalizmin kimlik, aidiyet ve tanınma ekseninde yeniden yorumlamayı mümkün kılan liberal milliyetçilik tartışmalarına da teorik bir zemin hazırlamaktadır. Berlin, bireyin kimliğinin yalnızca özerk tercihlerle değil, aynı zamanda tarihsel, kültürel ve ulusal aidiyetlerle de şekillendiğini vurgulamış olmakla birlikte ulusal kimliği bireysel özgürlük ve özsaygının kurucu bir unsuru olarak değerlendirmiştir. Ona göre milliyetçilik, baskıcı ve homojenleştirici biçimlere büründüğünde özgürlüğe ve çoğulculuğa ciddi tehditler üretmektedir. Ancak liberal ilkelere içkin sınırlarla dengelendiğinde, bireysel kimliği pekiştiren ve toplumsal dayanışmayı güçlendiren bir unsur olarak kabul edilmektedir. Bu yaklaşımıyla Berlin, milliyetçiliği bütünüyle reddeden klasik liberal yaklaşımın ötesine geçerek onu bireysel haklar ve özgürlüklerle bağdaşabilecek bir çerçevede yeniden yorumlamış ve böylelikle çağdaş liberal milliyetçiliğin teorik temellerini atan ilk düşünürlerden biri olarak kabul edilmiştir. Nitekim Will Kymlicka, Yael Tamir ve David Miller gibi çağdaş teorisyenlerin geliştirdiği liberal milliyetçilik paradigmaları, Berlin'in bu çoğulcu ve bağlamsal okumasının açtığı ufukta şekillenmiştir. Dolayısıyla Berlin'in siyaset felsefesi, yalnızca özgürlük ve değer plüralizmini önceleyen bir liberalizm anlayışını değil, aynı zamanda kimlik, aidiyet ve tanınma taleplerini de

dikkate alan kapsamlı bir modern liberal paradigmanın inşasını mümkün kılmıştır.

1. Özgürlüğün Çift Boyutlu Doğası: Berlin'in Negatif ve Pozitif Özgürlük Anlayışı

Berlin'in özgürlük kavramını analiz ettiği “İki Özgürlük Kavramı” makalesinde negatif özgürlük, bireyin başkaları tarafından müdahale edilmeden hareket edebildiği alanı ifade etmektedir. Dolayısıyla negatif özgürlük, başkalarının müdahalesinden azade olmak, yasal ve fiili engellerin olmaması, devletin, toplumun ya da bir otoritenin bireyin tercihlerine ve kararlarına karışmaması olarak anlaşılmaktadır (Bellamy, 2000, s. 23; Crowder, 2020, s. 12; Gray, 2003, s. 35). Berlin'e göre negatif özgürlük, bireyin başkaları tarafından iradi olarak engellenmemesi durumu olduğundan diğer bireyler, toplum ya da devlet tarafından uygulanan kısıtlamalar özgürlüğün sınırlandığı anlamını taşımaktadır. Engellilik gibi fiziksel koşullar, sağlık durumları ya da hava durumu gibi doğanın zorunlulukları özgürlük meselesinin dışında kalmaktadır. Zira politik özgürlük, özünde bireyler arası ve birey-devlet ilişkilerindeki müdahale biçimleriyle ilgilidir. Dolayısıyla negatif özgürlük, müdahalesizliğin alanıyla orantılıdır; müdahale edilmeyen alan genişledikçe özgürlük de genişlemektedir (Berlin, 2008, ss. 52-53). Berlin için bu müdahalesiz alan bireysel özgürlük alanını oluşturmaktadır.

Berlin'e göre birey, kamusal otoritenin müdahale sınırlarını aşamaya çağrı aşgari bir bireysel özgürlük alanıyla donatılmalıdır. Çünkü bu alan, özel hayatın dokunulmazlığıyla kamusal yetkinin meşru sınırları arasında kurucu işleve sahiptir (Crowder, 2021, s. 2). Lakin Berlin, bireysel özgürlüğü evrensel bir değer olarak konumlandırırsa da bu özgürlüğün sınır ve kapsamının tarihsel, kültürel ve toplumsal bağlama göre değişebileceğini kabul etmektedir. Ona göre birey, özerk tercihlerde bulunabileceği aşgari bir serbesti alanına sahip olmalı ancak bu alan, ne diğer bireylerin temel haklarını zedelemeli ne de toplumsal düzenin meşru ihtiyaçlarıyla çatışmalıdır (Gray, 2003, s. 100; Miller, 2005, s. 119). Bu noktada, Berlin'in negatif özgürlüğü, onun temelini oluşturan üç ayırt edici özelliğiyle tanımladığı görülmektedir. Bu özelliklerden ilki, müdahale etmeme ya da dışsal müdahaleden yoksun olma karakterine sahip olmasıyken diğeri, nispeten modern bir özgürlük olma niteliği taşımasıdır. Nihayetinde, negatif özgürlüğün son özelliği ise kontrol ya da müdahale alanıyla ilgili olmasıdır (Berlin, 2008, ss. 61-62).

Fakat kontrolün yahut müdahalenin kaynağının kim veya ne olduğu sorunsalı pozitif özgürlük ile ilgilidir.

Bu bağlamda, Berlin'in pozitif özgürlük anlayışı, bireyin kendinin efendisi olma yönündeki arzusu üzerine temellenmektedir. Bu özgürlük biçimi, bireyin ya da kolektivitenin dışsal etkilerden bağımsız olarak yaşamını yönlendirme, kaderini, amaçlarını ve iradesini belirleme, özerkliğini ve potansiyelini gerçekleştirme kapasitesini ifade etmektedir. Berlin'e göre pozitif özgürlük, öznenin varoluşsal yönelimlerinin ve karar alma süreçlerinin harici bir otoriteye değil, doğrudan öz bilince dayalı olarak inşa edilmesi anlamına gelir. Pozitif özgürlüğün özü, özerklik ile örtüşürken negatif özgürlük, dışsal müdahalelerden bağımsız hareket edebilme durumunu ifade ettiğinden Berlin'e göre bu iki özgürlük biçimi, özsel olarak farklı sorunsallara tekabül etmektedir (Berlin, 2008, ss. 63-64) Negatif özgürlüğün temel sorusu, bireyin hangi sınırlandırmalarla karşılaştığı ya da dış müdahalelerin bireysel eylem alanını nasıl daralttığıdır. Bu bağlamda Berlin, bireyin önünde ne kadar çok seçeneğin ya da açık kapıların olduğunu, bu seçeneklerin niceliği kadar niteliğinin de önem teşkil ettiğini ve bunların negatif özgürlüğün sınırlarını belirlediğini vurgulamaktadır. Pozitif özgürlüğün sınırını belirleyen sorunsal ise açık olan seçenek ya da kapılardan kimin sorumlu olduğudur (Öztürk, 2015, s. 126, 2017, s. 161; Turhan & Uluşahin, 2007, s. 93). Ona göre özgürlük, klasik liberal anlayışın negatif temelli bir müdahalesizlik olarak değil aynı zamanda bireyin kendisini gerçekleştirebilme imkanının da varlığı üzerinden anlaşılmalıyı gerektirdiği için hem negatif özgürlük hem de pozitif özgürlük insan onuruna yaraşır bir yaşam için zaruridir (Berlin, 2009a, s. 55). Bu nedenle her iki özgürlük biçimi de insan hayatının bütünlüğü açısından birbirini tamamlayan zorunlu değerlerdir.

Ancak pozitif özgürlüğün kurumsal düzeyde inşası, bireyin kendi kaderini tayin etme kapasitesini güçlendirmeyi amaçlasa da bu süreç, özgürlük idealine içkin olan özerklik ilkesini zedeleyebilecek bir otoriterlik riski barındırmaktadır. Berlin, bireyin iyiyi tanımlama yetkisinin kolektif yapılara devredildiği durumlarda, pozitif özgürlük tasavvurunun totaliter rejimlere zemin hazırlayabileceği uyarısında bulunmaktadır. Esasen Berlin, her iki özgürlük kavramının da tarihsel olarak çarpıtıldığını belirtmektedir. Bu anlamda negatif özgürlük kavrayışı, bireyin istediğini yapabilmesiyle özdeşleştirilerek yahut serbest piyasa ekonomisinin müdahalesiz işleyişine

indirgenerek çarpıtılmaya uğramıştır (Berlin, 2008, ss. 61, 72). Bununla birlikte, bu çarpıtılmaya en çok maruz kalanın pozitif özgürlük anlayışı olduğunu ve bu çarpıtmanın totaliter sonuçlara neden olduğunu savunmaktadır. Öyle ki totaliter sistemler, özgürlüğü kendi ideolojik hedefleriyle özdeşleştirerek yurttaşlarını bu hedeflere sadık ve uyumlu kılma amacıyla, rızaya dayanmayan yönlendirme ve zorlama pratiklerine başvurmuştur (Crowder, 2021, s. 3; Galston, 2009, s. 92). Özgürlük, burada bireyin değil, devletin veya ideolojik aygıtın çizdiği hedefler doğrultusunda tanımlanmaktadır. Berlin, pozitif özgürlük idealinin, kolektif iyi adına bireysel iyiyi bastırma potansiyeline dikkat çekerek bu sapmanın özgürlük düşüncesinde bir kırılmaya yol açıp özgürlük paradoksuna dönüştüğünü belirtmektedir (2008, ss. 58-63). Zira bireyin zorla özgürleştirilmesi, onu özgürlüğün öznesi değil, nesnesi hâline getirir. Gerçek özerklik, başkasının iradesiyle değil, kendi aklının iç mantığıyla belirlenen eylemde yatar. Bu nedenle bireysel iyi adına gerçekleştirilen her türden müdahale potansiyel bir tahakküm aracına dönüşmektedir.

Ayrıca Berlin, bireyleri daha yüksek bir özgürlük idealine ulaştırma iddiasıyla kullanılan organik ve paternalist metaforların, baskıyı meşrulaştırma işlevine dikkat çekmektedir (Gustavsson, 2014, ss. 267, 282). Ona göre, bireyin yahut halkın kendi gerçek çıkarlarını bilmediği varsayımı, zorla yönlendirmeyi rasyonalist ve ahlaki gösterebilir. Ancak bu yaklaşım, pozitif özgürlük adına uygulanan zorlamaların, bizatihi özgürlüğün inkârına dönüşebileceğini ortaya koymaktadır (Bal, 2014, s. 301; Bode, 2011, s. 310). Daha açık bir ifadeyle pozitif özgürlük, plüralizmi dışlayan monist bir anlayışla birleştiğinde, bireyin ya da kolektivitinin özerkliğini teminat altına almak yerine, onu tekil bir hakikat nosyonuna tabi kılmaktadır. Bu durumda özgürlük, bireyin kendi kaderini tayin etme yetisi olmaktan çıkarak onun adına iyiyi belirleyen otoritenin aracı hâline gelir. Zira bu tür yorumlar, özgürlük vaadiyle tahakküm üreten totaliter rejimlerin ideolojik zemini oluşturmaktadır (Ferrell, 2002, ss. 76-77). Dolayısıyla, monist yaklaşımla harmanlanan pozitif özgürlük anlayışı, bireyin seçim yapma hakkını askıya alarak özgürlüğü özünden koparmakta, bireysel iradeyi kolektif bir ereğin gölgesinde eritmekte ve böylelikle özgürlük söylemini, totaliter yapıları meşrulaştıran ideolojik bir araca dönüştürmektedir. Berlin, bu bağlamda pozitif özgürlüğün kendisinden ziyade, onun mutlakçı ve tek tipçi

yorumlarla araçsallaştırılmasını hedef almaktadır. Bu nedenle Berlin, monizmin karşısına değer plüralizmini konumlandırmaktadır.

2. Tekil Hakikatten Çoğul Değerlere: Berlin'in Plüralist Ontolojisi

Berlin monizmi, Platoncu idealden modern ütopyalara uzanan bir rasyonel bütünlük arayışı ile ilişkilendirmektedir. Bu düşünce, her hakiki sorunun yalnızca tek bir doğru cevabı olabileceği ve geri kalan tüm yanıtların ise zorunlu olarak yanlış olacağı inancına dayanmaktadır. Zira Berlin'e göre monizm, etnik üstünlük ya da sınıfsal kurtuluş gibi aşkın ve tekil bir mutlak ideal uğruna diğer tüm insani amaç ve değerleri feda etmek ile eş değerdir (Berlin, 2013a, s. 6). Buna karşılık Berlin'in insan yaşamının tekil bir ilkeye indirgenemeyecek denli çoğul, karmaşık ve çatışmalı olduğunu savunarak monizmin karşısına konumlandığı değer plüralizmi, moderniteye özgü bir kavrayış olarak, hakikat ve değerlerin tekil değil, çoğul ve çoğu zaman uzlaşmaz olduğunu ileri sürmektedir (Crowder, 2020, s. 11; Hatier, 2004, s. 769). Keza değer plüralizminin çatışan değerler anlayışı ile Berlin'in negatif özgürlük kavrayışı ilişkiseldir. Berlin'e göre negatif özgürlüğün önemi, çatışan değerler arasında bireyin seçim yapabilme özgürlüğünü sağlamasından kaynaklanmaktadır (Gray, 2003, s. 96). Ona göre, temel insani değerleri hiyerarşik olarak sıralayabilecek aşkın bir ölçüt, mutlak bir 'en yüksek iyi' (summum bonum) ya da evrensel bir normatif ölçek mümkün olmadığından dolayı ilgili değerler birbiriyle kıyaslanamaz niteliktedir. Bu kıyaslanamazlık, belirsizliği değil, değer çatışmalarının, rasyonel bir yekpareliğe indirgenemeyeceğinin bir ifadesidir (Crowder, 1994, s. 295; Gray, 2003, s. 43). Çünkü hiçbir değer sistemi, insan deneyiminin karmaşıklığını ve tarihsel-toplumsal bağlamların çok katmanlılığını tüm boyutlarıyla öngörecektir şekilde evrensel ve kesin kurallar biçiminde önceden tesis edemez.

Ancak Berlin, ideal toplumun, mükemmel bütünün, nihai ya da mutlak evrensel çözümün varlığını reddederken belirli tarihsel ve toplumsal bağlamlarda, pratik akıl yürütmeye çatışan değerler arasında yapılacak dengeleme, uzlaştırma ya da önceliklendirme yoluyla 'en uygun' çözümün rasyonel ve deneyimsel yollarla bulunabileceğini kabul etmektedir (Smith, 2021, s. 14). Bu süreç, yalnızca rasyonel muhakeme ile değil, bireysel sezgi, kültürel ve tarihsel bağlam ve yaşanmışlıkla da şekillenir. Dolayısıyla Berlin, mutlak çözümler yerine 'değiş-tokuş' ilkesini önererek değerlerin, ilkelerin ve normların sabit değil, mekâna, zamana ve şartlara göre yeniden

değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Zira tekil bir bireysel yaşam ya da toplumsal düzen, tüm meşru değerleri aynı anda gerçekleştiremez ya da maksimize edemez (Crowder, 2020, s. 19). Nitekim özgürlüğün genişletilmesi, eşitlikten; eşitliğin derinleştirilmesi ise özgürlükten ödün verilmesini zorunlu kılabilir. Benzer şekilde, toplumsal güvenliğin sağlanması, belirli bireysel hakların sınırlandırılmasını gerektirebilir (Berlin, 2013b, s. 275). Berlin'in bu yaklaşımı, değer çatışmalarında mutlak bir uyumun değil, sınırlı ve kaçınılmaz kayıplar içeren seçimlerin mümkün olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü birey, aynı anda tüm değerlere tam anlamıyla sahip olamaz (Berlin, 2013a, ss. 14-15). Yapılacak her seçim belirli bir iyinin seçilmesi kadar, başka iyilerin feda edilmesini de içerdiğinden her seçim aynı zamanda bir fedakârlık ve kayıp içermektedir.

Öte yandan Berlin, plüralizmi doğrudan üstün bir sistem olarak değil, monizmin özgürlük ve plüralizme yönelik tehditlerine karşı geliştirilmiş eleştirel bir savunma biçimi olarak temellendirdiğinden onun plüralizmi, bir normatif idealden ziyade, totaliter eğilimlere karşı bir uyarı işlevi taşımaktadır (Ferrell, 2002, s. 17; Mack, 1993, s. 216). Bu minvalde, Berlin'in düşüncesinde, monizm ile pozitif özgürlük arasındaki kritik bağ, totalitarizme zemin hazırlayan bir sapma noktasında açığa çıkar. Monizm, hakikatin ve değerlerin biricikliğine duyulan inançla tanımlanırken pozitif özgürlük, bireyin kendini yönetmesi ya da 'gerçek' iradesine/ özgürlüğe ulaşması yönündeki iddiayı içermektedir. Ancak Berlin'e göre pozitif özgürlük anlayışı, liberal ilkelerden koparıldığında monist zihniyetle birleşerek birey adına 'tek doğru'yu saptayan ve dayatan baskıcı yapılar üretme riskini taşımaktadır (Craiu, 2021, s. 7; Ferrell, 2002, s. 89). Bu doğrultuda pozitif özgürlük, bireyin otonom, kolektivitenden özerk olma hakkını sınırlayan ve plüralizmi dışlayan totaliter bir yoruma dönüşebilmektedir. Zira totalitarizme politik bir karşıtlık olarak biçimlenen liberalizmin özünde yalnızca özgürlük değil, aynı zamanda amaçların, değerlerin ve yaşam biçimlerinin çoğulluğunu ve bunların özgürce seçimini meşru kabul eden bir plüralist anlayış da yer almaktadır. Çünkü Berlin'e göre, plüralizmin varlık şartı liberalizm değildir aksine liberalizmin doğasında plüralizm bulunmaktadır (2009b, s. 58). Bu durum, plüralizmin yalnızca liberal politik paradigma içinde var olabileceği anlamına gelmemekte, plüralizmin liberalizmden bağımsız düşünsel temellerinin de mümkün olduğunu ima etmektedir.

Berlin'in değer plüralizmi, yalnızca çoğulluğu değil, aynı zamanda insan doğasında köklenen bazı temel evrensel değerlerin varlığını da kabul etmektedir. Bu değerleri 'ortak ahlaki ufuk', 'insanlığın asgari çekirdeği' veya 'büyük değerler' şeklinde nitelendiren Berlin (2013a, s. 12), monizmin evrensellik iddiasını ve onun politik izdüşümü olan totaliter sistemleri reddederken bazı ortak değerlerin varlığını savunmaktadır (Berlin, 2016, s. 431). Eleştirmenlerin sıklıkla dile getirdiği gibi bu tavır, rölativizmle karıştırılsa da Berlin'in yaklaşımı özünde rölativizmde olduğu gibi kültürel kapalılığı değil, karşılıklı anlayışa dayalı iletişimi esas almaktadır (Benhabib, 2018, s. 183). Zira rölativizm, ahlaki normları yalnızca yerel, kültürel ya da bireysel bağlamlarda anlamlı kabul ederken plüralizm ise farklı değer sistemlerinin meşruiyetini teslim etmekle birlikte, bu sistemlerin birbirinden tamamen yalıtılmış olmadığını, insanlık durumuna özgü ortak deneyimlerin farklı değer sistemleri arasında bir köprü işlevi gördüğünü savunmaktadır (Ferrell, 2008, ss. 41-43; Wong, 1993, s. 443). Bu bağlamda, kültürel rölativizm, insan hakları gibi evrensel normları Batı'ya özgü kültürel normlar olarak değerlendirirken (Crowder, 2020, s. 24) Berlin'in plüralizmi bu tür değerleri, insanlığın paylaştığı ortak deneyimlerin sonucu olarak kavramaktadır. Ona göre bu paylaşım, kültürler üstü insani gereksinimleri yansıtmaktadır (Myers, 2010, s. 616). Rölativizm, değerleri birbirinden izole kapalı kutulara hapsederken Berlin, kültürler arası etkileşim ve anlam paylaşımını mümkün gören bir iletişim köprüsünün varlığını savunmaktadır (Berlin, 2013a, s. 11). Bu köprünün dayanağı, bireyin yalnızlıktan kurtulma, anlamlı bir topluluk içinde yer alma ve aidiyet hissetme gibi evrensel ihtiyaçlarıdır. Ancak bu aidiyet, Berlin için çok kültürlülük ya da kolektif haklar savunusu temelinde değil, bireysel özgürlüğün seçme kapasitesi içerisinde anlam kazanmaktadır (Dubnov, 2010, s. 572). Bu nedenle, evrensel bir ihtiyaç olan ait olma arzusu bireyin özgürce tercihte bulunduğu bir yönelim olmalı ne devlet ne de toplum tarafından empoze edilmemelidir.

Berlin'in değer plüralizmi, birden çok bağımsız ve meşru değer varlığını kabul ederken bu değerlerin hem teoride hem de pratikte çatışabilir olduğunu da ileri sürmektedir (2013a, s. 19). Bu yaklaşım, yalnızca bireysel ve kültürel değer çoğulluğunu değil, aynı zamanda farklı yönetim biçimlerinin, ideolojik yönelimlerin ve politik değer sistemlerinin meşru çeşitliliğini de kapsayan geniş spektrumlu bir çoğulculuk anlayışına dayanmaktadır

(Smith, 2021, s. 2). Bununla birlikte Berlin'in plüralizmi, yalnızca politik çoğulluğu değil, aynı zamanda bireyin kimliğini şekillendiren kültürel ve tarihsel aidiyetlerin iç içe geçmişliğini de hesaba katan, sadakat ve aidiyet ihtiyacını dışlamayan bir bireysel özne anlayışı geliştirmektedir. Bu bağlamda, Berlin'in plüralizm anlayışı onun liberal milliyetçilik yorumuna da kapı aralamaktadır.

3. Birey ve Ulus Arasında: Liberal Milliyetçiliğin Teorik İnşası

Berlin, milliyetçiliği önemsemeyen liberal entelektüellerin, bireyin kolektif bağlarını ve aidiyet arzusunu kavramakta başarısız olduklarını ve bu nedenle, milliyetçi tehlikenin yapısal doğasını algılayamayan bir yanılsama hâline kapıldıklarını öne sürmektedir (Berlin, 2016, s. 445). Ona göre liberal özgürlüğe duyulan katı bağlılık, onları milliyetçiliğin dönüştürücü etkisini göz ardı etmeye itmiştir. Bu gözlem, Berlin'in milliyetçiliğin psikolojik ve kültürel temellerine yönelen ilgisini açığa bir motivasyon kaynağı haline gelmiştir (J. L. Cherniss, 2017, s. 196). Nitekim Berlin kimliğin, tarihsel ve kültürel bağlamlarda şekillendiğini savunarak bireyin ulusal aidiyet üzerinden kendini tanımlama biçimlerini analiz etmektedir. Bu yönüyle, liberal özgürlük ile ulusal aidiyet ve özerkliği uzlaştırma çabası, onu çağdaş liberal milliyetçiliğin kurucu figürlerinden biri konumuna taşımaktadır (Tamir, 1998, ss. 281-286; Miller, 2005, s. 102).

Liberal milliyetçilik, bireysel özgürlükleri esas alan liberal ilkelerle, ulusal aidiyet, özerklik ve kültürel kimliği uzlaştırmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, bireysel özerkliğin ancak ulus-devlet bağlamında anlam ve işlev kazandığını teme alır (Çiçek, 2024, s. 238; Karabulut, 2014, s. 876). Ulusal kimliği ve kültürü, bireysel kimliğin kurucu bileşenleri olarak gören bu yaklaşım, özellikle 1990'lardan itibaren artan kültürel temelli hak taleplerine bir yanıt üretme çabasıyla öne çıkmıştır. Yurttaşlık ile kimlik arasındaki ilişkinin yeniden tartışıldığı bu çerçevede, azınlık kültürlerinin çoğunluk karşısında korunması ve eşit tanınması temel hedef olarak belirmektedir (Dzur, 2002, s. 191; Stoetzler, 2021, s. 203). Bu bağlamda liberal milliyetçilik (Tamir, 1998; Miller, 2005), bireysel hak ve özgürlükleri ihlal etmeden aidiyet, milli bilinç, kültürel bütünlük ve özerklik ideallerini savunan bir paradigma olarak konumlanmaktadır. Bu paradigmanın en önemli temsilcileri olan Miller ve Tamir için Berlin, liberal milliyetçiliğin teorik zeminini inşa eden kurucu bir figür olarak değerlendirilmektedir.

Berlin, milliyetçiliğin tek tipleştirici ve totaliter formlarını reddederrek özgürlükçü, plüralist ve kapsayıcı bir milli aidiyet biçimi önermektedir. Ayrıca liberal milliyetçilik, yalnızca kendi topluluğunun değil, diğer ulusların da kendi kaderini tayin hakkını tanıyan karşılıklılık ve eşitlik ilkesine dayanmaktadır (Vincent, 1997). Bunun yanı sıra Miller'a göre (2005), liberal düzenin işleyişi, bireyler arasında dayanışma ve ortak aidiyet duygusunun varlığına bağlı olmakta ve bu ortaklık ise en güçlü biçimde ulus kavramı aracılığıyla kurulmaktadır. Bu nedenle, ulusal bütünlüğü destekleyen politikalar, toplumsal çözölmeyi önlemek adına meşru görülebilir. Çünkü, liberal milliyetçiliğe göre ulus; soy veya etnisiteye değil, ortak bir kültür, tarihsel deneyim ve dil etrafında şekillenen politik ve kültürel bir aidiyet biçimidir (Karabulut, 2014, s. 877). Bu aidiyet biçimini yani bir ulusa ait olma bilinci olan milli bilinci¹ Berlin milliyetçilikten ayırarak liberal milliyetçi düşüncenin temeline yerleştirmektedir.

Bu minvalde, Berlin'e göre milli kimlik, her türden dışsal tahakküme karşı kolektif direnişin tarihsel bir tezahürü olmakla birlikte, milli kimlik bilinci yahut milli bilinç ise toplumsal bilincin bizatihi kendisi kadar kadim ve kendiliğinden gelişen bir aidiyet hissi olmakta ve bireyin kendisini belirli bir ulusal kimliğin öznesi olarak tanımlama/sahip olma bilincidir. Bu bilinç, belirli bir ideolojik çerçeveden ziyade, müşterek yaşam deneyimi, kültürel miras, geleneksel süreklilik ve kolektif hafızayla şekillenen doğal bir kimlik duygusu olduğundan dolayı, Berlin'e göre birey, milliyetçi olmaksızın da milli bilince sahip olabilmektedir. Bunun yanı sıra, Berlin milli bilinci, kültürel aidiyeti ve vatanseverliği bireyin anlam arayışıyla ilişkili meşru duygulanımlar olarak değerlendirirken milliyetçiliğin çeşitli biçimleri arasında tiz bir ayrım yapmaktadır (Berlin, 2013b, ss. 259-261). Özellikle Berlin bireysel özgürlükleri, toplumsal ve kültürel plüralizmi kapsayan, barışçıl ve hoşgörülü bir biçim olarak tanımladığı liberal milliyetçiliğe olumlayıcı bir tutumla yaklaşmaktadır. Bu tür bir milliyetçiliğin, bireylere aidiyet, tanıma ve statü arzusunu sunduğunu, özgürlüğü tehdit etmeden toplumsal bağlar inşa ettiğini ileri sürmektedir Buna karşın, birey iradesini yok sayan, ulusal hedefleri mutlaklaştıran, homojenleştirici ve totaliter eğilimler taşıyan aşırı ya da saldırgan milliyetçilik türlerini, tehlikeli bir monizm olarak

¹ Berlin milli bilinç kavramını yer yer 'milli kimlik bilinci' yahut 'milli duygu' veya 'milli şuur' olarak da kavramsallaştırmaktadır.

nitelendirerek eleştirmektedir (Dzur, 2002, s. 197; Galston, 2018, s. 254; Miller, 2005, s. 100). Dolayısıyla, Berlin'in esas vurgusu milli bilinçten çok, milliyetçiliğin çeşitli tezahürlerinin birey ve toplum üzerindeki yansımalarını analiz etmeye yöneliktir.

Berlin, saldırgan milliyetçiliğin tarihsel tezahürleri arasında özellikle geç 18. ve erken 19. yüzyıl Alman milliyetçiliğini öne çıkarmaktadır (2016, s. 440). Ona göre özellikle Alman milliyetçiliği, Fransız kültürel ve politik üstünlüğüne karşı geliştirilen bir tepkisellikten doğmuş, başlangıçta entelektüel ve kültürel bir nitelik taşıırken zamanla militarist ve saldırgan bir yönetime evrilmiştir (Birnbaum & Strong, 1996, s. 37; Oz-Salzberger, 2018, s. 180). Berlin saldırgan milliyetçiliği; milli bilincin, aşagılanma, dışlanma veya baskı gibi kolektif travmalar karşısında alevlenerek patolojik biçim alma hali olarak kavramsallaştırmaktadır. Alman milliyetçiliği de bu bağlamda, dışsal tahakküme ve kültürel küçümsenmeye karşı gelişmiş; tanınma ve eşitlik arzusu üzerinden beslenmiş lakin tanınma talebini aşırıp giderek saldırganlaşmıştır. Keza Berlin'in bu ideolojiye yönelttiği temel eleştirilerden biri, milliyetçiliğin kültürel homojenlik tahakkümüdür (Birnbaum & Strong, 1996; J. L. Cherniss, 2017, s. 188). Bu tahakküm, Berlin'in savunduğu değer plüralizmi anlayışıyla doğrudan çelişmektedir. Zira ona göre, farklı bireysel, toplumsal ve kültürel yaşam tarzları ve kimliklerin bir aradalığı mümkün ve değerlidir. Bu nedenle, milliyetçiliğin monist ve homojenleştirici yapısı hem bireysel kimlik ve özgürlükleri sınırlamakta hem de toplumsal kutuplaşmaların ve çatışmaların taşıyıcısı olmaktadır (Berlin, 2016, s. 428). Esasen Berlin, milliyetçiliğe dair düşünsel çerçevesini Immanuel Kant'a atıfla ifade ettiği *eğri kereste* ve Friedrich Schiller'e atfettiği *eğilmiş dal* gibi iki güçlü metafor üzerinden inşa etmektedir.

Berlin (2013a, s. 19), *eğri kereste* metaforunu, insan doğasının mükemmellikten uzak, çeşitli ve çoğulcu karakterini vurgulamak amacıyla kullanmaktadır. Ona göre bireylerin özgünlüğünün ve kültürel çeşitliliğinin zorunluluğu, tekil bir ahlaki ya da politik düzen kurma arayışını olanaksız kılmaktadır. Bu heterojenlik, farklı tarihsel bağlamlar ve değer sistemleriyle şekillenmiş plüralist bir dünyanın varlığına işaret etmektedir. Bu bağlamda, her türlü monist veya indirgemeci yorum, bireyin çoğul ve karmaşık varoluşsal gerçekliği karşısında yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla Berlin'e göre milliyetçilik, bu eğriliği yok sayarak kültürel homojenlik talebiyle insan

doğasının çoğulluğuna müdahalede bulunan bir yapıya dönüşmektedir (Miller, 2005, s. 100). Ancak Berlin milliyetçiliği, yalnızca bir ideolojik sapma olarak değil, aynı zamanda tanınma ve aidiyet ihtiyacından doğan bir tepki biçimi olarak da değerlendirmektedir. Herder'in etkisiyle şekillenen bu yaklaşımda, bireyin kendisini ortak dil tarih, kültür ve kolektif hafıza içinde konumlandırma arzusu, ona göre birey doğasının kurucu unsurlarındandır (Berlin, 2013a, s. 20). Ancak ait olma ihtiyacı, tanınma arzusundan; baskı ve üstünlük kurma saiki'ne evirildiğinde, kaçınılmaz olarak öteki kültürel kimlikleri dışlayan bir ideolojik söyleme dönüşmektedir. Bu dönüşümün eleştirel analizini mümkün kılan ikinci metafor, tam da bu kırılma noktasında belirginleşir.

İkinci metafor olan *eğilmiş dal*, Berlin'in (Berlin, 2013b, ss. 260-262) milliyetçiliği tarihsel aşağılanma, ezilme, küçümsenme ve tahakküme karşı kolektif bir tepki olarak kavramsallaştırdığı noktadır. Berlin'e göre, uzun süre aşağılanma, baskı ve tahakküm koşullarında varlığını sürdüren uluslar, özgürlüklerine kavuştuklarında, sıklıkla yoğun bir milli gurur patlaması ve saldırgan nitelikli bir milliyetçi kendini ispatlama dürtüsü sergilemektedir. Tıpkı gerilmiş bir dalın hızla geri sekmesi gibi, milliyetçi hareketler de maruz kalınan aşağılanma ve tahakküme karşı saldırgan ve yönsüz tepkiler üretmektedir (J. L. Cherniss, 2017, s. 207). Yaralanmış milli bilincin bu tepkisi, çoğunlukla özgürlük talebini aşarak hâkimiyet kurma, üstünlük iddiası ve misilleme arzularına evrilir. Böylelikle, özgürleşme talebi ile yeni bir hegemonya inşası eğilimi arasında salınan, saldırgan karakterli bir milliyetçilik biçimi ortaya çıkmaktadır. Bu tepkiler yalnızca dışsal ötekilere değil, kimi zaman içerideki farklılıklara da yönelerek yıkıcı ve çeşitliliği yok edici bir niteliğe bürünebilmektedir. Berlin'e göre, bu türden tepkiler eğer plüralizm ve liberalizmi önceleyen bir zeminle dengelenmezse söz konusu öfke, tahakkümün yeni bir biçimine dönüşerek intikamcı ve totaliter yapılar üretme potansiyeli taşımaktadır (Miller, 2005, s. 101). En nihayetinde Berlin, milliyetçiliği hem insan doğasındaki farklılık ve tanınma ihtiyacının kaçınılmaz sonucu hem de bu ihtiyacın bastırılmasının tetiklediği bir politik refleks olarak yorumlamaktadır. Ancak bu refleksin yönü ve biçimi, onun tarihsel meşruiyetini ya da yıkıcılığını belirlemektedir. Dolayısıyla milliyetçiliğin içkin tepkiselliği ve çift yönlü doğası onun totaliter mi yoksa liberal bir biçim mi kazanacağını tayin eden temel belirleyici unsurdur.

Bu doğrultuda liberal milliyetçilik, Berlin'in analiz ettiği haliyle saldırgan olmayan milliyetçilik, köklerini Herder'in bireyin ait olma ihtiyacına öncelik veren paradigmasından almaktadır. Berlin'e göre bireyin bir kolektife ait olma arzusu, insan varoluşunun temel bir boyutudur (Birnbaum & Strong, 1996, s. 41). Ortak dil, soy, hafıza, gelenek ve kültürün şekillendiği bu aidiyet bağı, nesnel olarak tanımlanamaz ancak birey tarafından derinlemesine yaşanır. Aristoteles'ten bu yana irdelenen bir gruba ait olma ihtiyacı, insan doğasının doğal bir uzantısı olarak görülmektedir. Herder de bu ihtiyacı, gıda ya da üreme gibi biyolojik gereksinimlerle eşdeğer düzeyde değerlendirmektedir (Miller, 2005, s. 100). Berlin, söz konusu aidiyet arzusunun tarihsel tezahürlerinin aileden kabileye, sınıftan dine ve nihayetinde ulus-devlete kadar uzandığını belirtmektedir. Bu bağlamda bireyin yalnızlıktan kurtularak anlamlı bir toplulukla özdeşleşme ihtiyacı, evrensel bir gereksinim olarak ortaya çıkmaktadır. Ne var ki bu yaklaşım, çok kültürlülüğün kolektif hak talebiyle değil, bireysel özgürlük çerçevesinde seçilmiş bir aidiyet duygusuyla şekillenmelidir (Crowder, 2021, s. 6; Dubnov, 2010, s. 572). Aidiyet ihtiyacının yanı sıra, Berlin'e göre birey ait olduğu toplumun tanınmasına da ihtiyaç duymaktadır. Öyle ki, aidiyet ve tanınma kavramsallaştırmaları, Berlin'in liberal milliyetçilik kuramının kurucu bileşenlerinden olmakla birlikte, kuramsal çözümlemesini mümkün kılan epistemolojik bir anahtar işlevi görmektedir.

Berlin'in statü arayışı yahut tanınma arzusu kavramsallaştırması, Hegel'in *Anerkennung* (tanınma) kavramına dayanmaktadır. Bu bağlamda tanınma, bireylerin ve toplulukların kabul edilme, değer görme ve saygı taleplerini ifade etmektedir. Çünkü Berlin modern politikanın merkezinde, birey ve kolektivitelerin tanınma taleplerinin yer aldığını ileri sürmektedir. Ona göre bu tanınma ihtiyacının karşılanmaması, milliyetçi aşırılıkların beslendiği bir kaynak olma vasfı taşımaktadır (Berlin, 2013b, s. 278). Birey, bir toplumsal gruba aidiyetinin ancak başka bireyler ve kolektiviteler tarafından tanınmasıyla mümkün olduğunu hisseder; özgürlük eksikliği şikâyeti de çoğu zaman bu tanınma eksikliğinin tezahürüdür. Bu nedenle, ona göre özgürlük, yalnızca bireysel haklarla değil, bireyin ait olduğu topluluğun öz-yönetim kapasitesiyle de anlam kazanmaktadır (Berlin, 2008, s. 80). Bireyin özgüveni, yalnızca benlik algısına değil, mensubu olduğu grubun itibarı, statüsü ve başarısına da bağlıdır. Bu, bireysel özgürlüğün, kolektif özerklik

ve tanınma ile bir bütünsellik oluşturduğunun bir yansımasıdır. Berlin için tanınma arzusu, beğenilme ya da sevilme beklentisinin ötesinde, bireyin insan olarak görünür olma mücadelesidir (Tamir, 1998, s. 282). Bireyin bu ihtiyacını karşılayabilecek olanlar ise onun kültürel, tarihsel veya etik olarak ait hissettiği topluluğun üyeleridir. Tanınmayan veya değersizleştirilen bir gruba mensup olmak, bireyde yalnızca kişisel bir adalet duygusunu değil, topluluğunun tamamı için eşitlik ve özgürlük talebini tetiklemektedir. Zira Berlin'e göre bireyin, toplumun ya da ulusların tanınmaya duyduğu arzu o denli güçlüdür ki, çoğu zaman kendilerinden olan bir despotun tahakkümünü, hoşgörülü ancak yabancı bir yönetime yeğleyebileceklerini savunmaktadır (Berlin, 2008, ss. 81-90). Ezilen sınıflar ya da uluslar ise özgürlük taleplerini, ait oldukları toplulukların bağımsız bir irade ve tarihsel özne olarak tanınması üzerinden dile getirmektedirler. Dolayısıyla, bireyin özgürlüğü yalnızca otonom olmasından kaynaklanmamakta, aynı zamanda mensubu olduğu topluluk tarafından tanındığında ve ait olduğu kolektif diğer gruplar tarafından meşru olarak kabul edildiğinde gerçekleşmektedir.

Berlin, tanınma arzusunun negatif ve pozitif özgürlük anlayışlarına doğrudan indirgenemeyeceğini, özgürlükle benzerlik taşısa da onun kendisi olmadığını vurgulamaktadır. Her ne kadar negatif özgürlük, bir grubun dış müdahaleden azade biçimde var olabilmesi için gerekli olsa da tanınma ihtiyacı daha çok karşılıklı anlayış, kardeşlik, dayanışma ve eşitlik temelinde şekillenen kolektif değerlerle ilişkili olduğundan pozitif özgürlükle daha yakın ilişkilidir (Ingram, 2021, s. 84). Zira pozitif özgürlük, öznenin kendi özerkliğini gerçekleştirmesini amaçlarken tanınma arzusu, bu özerkliğin başkaları tarafından kabulünü zorunlu kılmaktadır. Berlin, özgürlüğün bu melez biçimini *toplumsal özgürlük* olarak kavramsallaştırmakta ve bireyin kimlik inşasında başkalarının onayına duyduğu gereksinime işaret etmektedir (Berlin, 2008, s. 92). Bu anlamda tanınma, özgürlükten ayrı fakat onunla iç içe geçmiş bir varoluşsal ihtiyaç olarak belirmektedir. Ötekileştirilmek, küçümsenmek ya da önemsiz bir kolektifin sıradan bir parçası olarak değerlendirilmek, bireyin özgün varlığının inkârı anlamına gelmektedir. Bu nedenle birey, yalnızca kültürel kimliklerinin görünür olmasını değil, aynı zamanda öteki birey ve kolektiviteler tarafından saygıdeğer olarak tanınmasına da ihtiyaç duymaktadır (Crowder, 2021, s. 7). Nihayetinde, Berlin'in milliyetçiliğe dair sunduğu bu analitik çerçeve, milliyetçiliği liberal

ilkelerle uyumlu hale getirme teşebbüsü olarak da okunmasının imkânını mümkün kılmaktadır. Zira bu yaklaşım, totaliter ve dışlayıcı biçimlerinden arındırılmış, bireysel özgürlükle ve plüralizmle uyumlu bir milliyetçilik tahayyülünün olanaklılığına işaret etmektedir.

Sonuç

Isaiah Berlin'in politika felsefesi, modern liberal düşünce geleneği içerisinde özgün bir kırılma noktasına işaret etmekte ve özgürlük kavramının tarihsel seyir içinde tek boyutlu yorumlara indirgenemezliğini görünür kılmaktadır. Onun negatif ve pozitif özgürlük ayrımı, bireysel özerkliği yalnızca dışsal müdahalesizlik olarak değil, aynı zamanda öznenin kendi iradesiyle yaşamını tayin etme kapasitesi olarak da kavramsallaştırmanın zorunluluğunu ortaya koymuştur. Ne var ki Berlin, pozitif özgürlük idealinin mutlakçı ve monist yorumlarla birleşmesi halinde, bireyin kendi iyisi adına özgürlüğünden mahrum bırakılabileceğine ve bu durumun özgürlüğün bizzat paradoksa dönüşmesine yol açabileceğine dikkat çekmiştir. Bu eleştirel müdahale, yalnızca totaliter ideolojilerin araçsallaştırıcı eğilimlerini ifşa etmekle kalmamış, aynı zamanda özgürlük düşüncesinin tarihsel bağlamlara duyarlı, çoğulcu bir izlek üzerinden yeniden inşasının da teorik imkânlarını açığa çıkarmıştır. Dolayısıyla Berlin'in özgürlük yorumu, klasik liberalizmin tekilci evrenselciliğini aşarak modern liberalizme yön veren yeni bir kavramsal derinlik kazandırmıştır.

Berlin'in değer plüralizmi anlayışı, modern siyasal teoride hakikat ve iyinin tekil bir ölçüte indirgenmesi fikrine karşı yöneltilmiş en köklü eleştirilerden biridir. Ona göre insan yaşamı, birbirine indirgenemez, çoğu zaman uzlaşmaz ve yine de meşruiyeti teslim edilmesi gereken değerler arasındaki çatışmalarla örülüdür. Bu bakımdan liberalizmin asıl işlevi, aşkın ve mutlak bir en yüksek iyiyi gerçekleştirmek değil, farklı değerlerin bir arada varlığını mümkün kılacak siyasal ve ahlaki bir çerçeve inşa etmektir. Berlin'in bu yaklaşımı, özgürlüğün yalnızca bireysel müdahalesizlik olarak değil, değerler arasındaki seçim özgürlüğünün güvence altına alınması olarak kavramsallaştırılmasını zorunlu kılmaktadır. Böylelikle liberalizm, monizmin tekilci hakikat nosyonuna karşı, tarihsel bağlamın, kültürel çeşitliliğin ve çatışan değerler arasında yapılacak rasyonel tercihin siyasal meşruiyetini önceleyen bir paradigma haline gelir. Berlin'in bu teorik kavrayışı, modern liberalizmi hem normatif esneklik hem de tarihsel duyarlılık bakımından

güçlendirmiş; onu çağdaş siyasal felsefenin çoğulculuk temelinde yeniden yorumlanabilir bir zeminine taşımıştır.

Berlin'in düşüncesinin nihai odak noktasını ise özgürlük ve plüralizmin liberal milliyetçilik bağlamında yeniden kavramsallaştırılması oluşturmaktadır. Zira Berlin, bireyin kimliğinin yalnızca özerk tercihler üzerinden değil, aynı zamanda tarihsel, kültürel ve ulusal aidiyetler üzerinden şekillendiğini vurgulamış; böylelikle liberalizmin bireyci ve soyut özne anlayışını aşan daha bütüncül bir yaklaşım geliştirmiştir. Ona göre milliyetçilik, baskıcı ve homojenleştirici formlarında özgürlüğe ve çoğulculuğa tehdit oluştursa da liberal ilkelerle sınırlanmış bir biçimde ele alındığında, bireysel kimliği pekiştiren, toplumsal dayanışmayı güçlendiren ve tanınma ihtiyacını karşılayan bir unsur olarak gerekli addedilebilir. Bu yönüyle Berlin, milliyetçiliği tümünden reddeden klasik liberal geleneğin ötesine geçmiş ve kimlik, aidiyet ile tanınma taleplerini liberalizmin asli boyutları arasında konumlandırmıştır. Nitekim Will Kymlicka, Yael Tamir ve David Miller gibi çağdaş düşünürlerin geliştirdiği liberal milliyetçilik kuramları, Berlin'in bu çoğulcu ve bağlamsalcı anlayışının zemini üzerine inşa edilmiştir. Nihayetinde, Berlin'in politika felsefesi, özgürlük, değer plüralizmi ve milliyetçilik ekseninde hem bireysel özerkliği hem de kolektif aidiyeti meşru sınırlar içerisinde uzlaştıran kapsamlı bir modern liberal paradigma inşasının imkânlarını gözler önüne sermektedir.

Kaynaklar

- Bal, H. (2014). Siyaset Felsefesinde Ele Alınış Biçimiyle Özgürlük Meselesi. *Turkish Studies*, 9(2), 291-304. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6547>
- Bellamy, R. (2000). *Rethinking Liberalism*. Pinter.
- Benhabib, S. (2018). *Exile, statelessness, and Migration*. Princeton University Press.
- Berlin, I. (2008). İki Özgürlük Kavramı (M. Tunçay & Z. Mertoğlu, Çev.). İçinde I. Berlin (Ed.), *Kirpi ile Tilki: Seçme Makaleler* (ss. 49-107). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Berlin, I. (2016). *Akıncıya Karşı* (E. Erbatır, Çev.). Profil Yayıncılık.
- Berlin, I. (2009b). Çoğulculuk Üzerine Tartışma (Z. Kılınç, Çev.). İçinde *Isaiah Berlin'le Konuşmalar* (ss. 58-60). Yapı Kredi Yayınları.

- Berlin, I. (2009a). İki Özgürlük Kavramı (Z. Kılınç, Çev.). İçinde *Isaiah Berlin'le Konuşmalar* (ss. 55-58). Yapı Kredi Yayınları.
- Berlin, I. (2013b). The Bent Twig: On The Rise of Nationalism. İçinde H. Hardy (Ed.), *The Crooked Timber of Humanity* (ss. 253-278). Princeton University Press.
- Berlin, I. (2013a). The Pursuit of The Ideal. İçinde H. Hardy (Ed.), *The Crooked Timber of Humanity* (ss. 1-20). Princeton University Press.
- Birnbaum, P., & Strong, T. (1996). From Multiculturalism to Nationalism. *Political Theory*, 24(1), 33-45. <https://doi.org/10.1177/0090591796024001003>
- Bode, M. (2011). Everything is What it is, And Not Another Thing: Knowledge and Freedom in Isaiah Berlin's Political Thought. *British Journal for the History of Philosophy*, 19(2), 306-326. <https://doi.org/10.1080/09608788.2011.555163>
- Cherniss, J. L. (2017). Isaiah Berlin: Russo-Jewish Roots, Liberal Commitments, And The Ethos of Pluralism. *International Journal of Politics, Culture, and Society*, 30(2), 183-199. <https://doi.org/10.1007/s10767-017-9255-9>
- Craiu, A. (2021). In Search of The Decent Society: Isaiah Berlin And Raymond Aron on Liberty. *Critical Review*, 32(4), 1-28. <https://doi.org/10.1080/08913811.2020.1891761>
- Crowder, G. (1994). Pluralism and Liberalism. *Political Studies*, 42(2), 293-305. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1994.tb01913.x>
- Crowder, G. (2020). Berlin And The Problem of Value Pluralism. İçinde G. Crowder & H. Hardy (Ed.), *The Problem of Value Pluralism: Isaiah Berlin And Beyond* (ss. 11-42). Routledge.
- Crowder, G. (2021). Beyond the Cold War: Isaiah Berlin for The Twenty-First Century. *Critical Review*, 32(4), 1-24. <https://doi.org/10.1080/08913811.2020.1894013>
- Çiçek, A. (2024). Balancing Identity And Liberty: A Comprehensive Analysis of Liberal Nationalism. *Milliyetçilik Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 237-270. <https://doi.org/10.53425/madergisi.1527422>
- Dubnov, A. (2010). Anti-Cosmopolitan Liberalism: Isaiah Berlin, Jacob Talmon and The Dilemma of National identity. *Nations and Nationalism*, 16(4), 559-578. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8129.2010.00463.x>

- Dzur, A. (2002). Nationalism, Liberalism, and Democracy. *Political Research Quarterly*, 55(1), 191-211. <https://doi.org/10.2307/3088071>
- Ferrell, J. (2002). *Isaiah Berlin and The Politics of Pluralism* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. McGill University.
- Ferrell, J. (2008). The Alleged Relativism of Isaiah Berlin. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 11(1), 41-56. <http://dx.doi.org/10.1080/13698230701880497>
- Galston, W. (2009). Moral Pluralism And Liberal Democracy: Isaiah Berlin's Heterodox Liberalism. *The Review of Politics*, 71(1), 85-99. <https://doi.org/10.1017/S0034670509000072>
- Galston, W. (2018). Liberalism, Nationalism, Pluralism: The Political Thought of Isaiah Berlin. İçinde J. Cherniss & S. Smith (Ed.), *The Cambridge Companion to Isaiah Berlin* (ss. 250-256). Cambridge University Press.
- Gray, J. (2003). *Liberalizmin İki Yüzü* (K. Değirmenci, Çev.). Dost Kitabevi.
- Gustavsson, G. (2014). The Psychological Dangers of Positive Liberty: Reconstructing a Neglected Undercurrent in Isaiah Berlin's "Two Concepts of Liberty". *The Review of Politics*, 76(2), 267-291. <https://doi.org/10.1017/S0034670514000084>
- Hatier, C. (2004). Isaiah Berlin and the Totalitarian Mind. *The European Legacy*, 9(6), 767-782. <https://doi.org/10.1080/1084877042000311617>
- Ingram, D. (2021). Recognition And positive freedom. İçinde J. Christman (Ed.), *Positive Freedom: Past, Present, And Future* (ss. 83-101). Cambridge University Press.
- Karabulut, T. (2014). Yurttaşlığın Krizini Yeniden Düşünmek: Liberal Milliyetçilik ve Anayasal Yurtseverlik Kuramları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69(4), 871-890. <https://doi.org/10.16987/ausbf.85924>
- Mack, E. (1993). Isaiah Berlin And The Quest for Liberal Pluralism. *Public Affairs Quarterly*, 7(3), 215-230.
- Miller, D. (2005). Crooked Timber or Bent Twig? Isaiah Berlin's Nationalism. *Political Studies*, 53(1), 100-123. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2005.00519.x>
- Myers, E. (2010). From Pluralism to Liberalism: Rereading Isaiah Berlin. *The Review of Politics*, 72(4), 599-625. <https://doi.org/10.1017/S0034670510000550>

- Oz-Salzberger, F. (2018). Isaiah Berlin on Nationalism, The Modern Jewish Condition, And Zionism. İçinde J. Cherniss & S. Smith (Ed.), *The Cambridge Companion to Isaiah Berlin* (ss. 169-191). Cambridge University Press.
- Öztürk, A. (2015). Hobbes'tan Berlin'e Negatif Özgürlük Düşüncesi ve Berlin'in Agnostik Liberalizmi. İçinde O. İnce (Ed.), *Günümüzde Yeni Siyasal Yaklaşımlar II* (ss. 102-138). Doğu Batı Yayınları.
- Öztürk, A. (2017). Isaiah Berlin Düşünüşünde Özgürlüğün Sınırları. *Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, 10(2), 157-168.
- Smith, S. (2021). Isaiah Berlin and Leo Strauss: Notes Toward a Dialogue. *Critical Review: A Journal of Politics and Society*, 32(4), 1-17. <https://doi.org/10.1080/08913811.2020.1891705>
- Stoetzler, M. (2021). Anti-liberal Liberals, The Nation and Liberal Antisemitism. *Constelaciones: Revista de Teoría Crítica*, 13, 203-237.
- Tamir, Y. (1998). A Strange Alliance: Isaiah Berlin and The Liberalism of The Fringes. *Ethical Theory and Moral Practice*, 1(2), 279-289. <https://doi.org/10.1023/a:1009947026533>
- Turhan, M., & Uluşahin, N. (2007). Isaiah Berlin'in Liberalizmi ve Değerlerin Plüralizmi. *Liberal Düşünce Dergisi*, 12(45), 73-104.
- Vincent, A. (1997). Liberal Nationalism: An Irresponsible Compound? *Political Studies*, 45(2), 275-295. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.00081>
- Wong, D. (1993). Relativism. İçinde P. Singer (Ed.), *A Companion to Ethics* (ss. 442-450). Blackwell.

Öz: Isaiah Berlin, XX. yüzyılın önde gelen İngiliz liberal düşünürlerinden biri olarak, liberal gelenek içindeki özgün konumuyla ve etik, tarih ile felsefeyi birleştiren disiplinler arası yaklaşımıyla dikkat çeker. Bu çalışma, Berlin'in politik felsefe çerçevesinde özgürlük anlayışı, değer plüralizmi ve liberal milliyetçilik kavramlarını bütünlüklü biçimde incelemeyi amaçlamaktadır. Berlin, özgürlüğü hem dış müdahaleden bağımsızlık hem de çatışan değerler arasında seçim yapabilen özerk öznenin varoluş zemini olarak görür. Negatif özgürlük ve değer plüralizmini birbirini tamamlayan iki eksen şeklinde yorumlar. Ona göre özgürlük, bireysel karar verme yetisine dayanır; ancak bu kararların arkasında kıyaslanamaz değerlerin çoğulluğu bulunur. Berlin'in katkısı, ahlaki ve politik monizmin pozitif

özgürlüğü araçsallaştırarak bireysel özerkliği bastıran totaliter eğilimlerini eleştirmesidir. Platoncu monizme karşı geliştirdiği değer plüralizmi, etik normlar ve kültürel çeşitlilik üzerinden çoğul bir anlam dünyası sunar. Bu bağlamda Berlin, milliyetçiliği baskıcı biçimlerinden ayırarak özgürlük, çoğulculuk ve tanınma talepleriyle bağdaştırır; modern liberalizmi bireysel özerklik ile kolektif aidiyeti uzlaştıran bir paradigma olarak yeniden tanımlar.

Anahtar Kelimeler: Isaiah Berlin, liberalizm, özgürlük, plüralizm, liberal milliyetçilik.

